

השוכר בית בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק? במקום שיש רוב או חזקה האם בכל זאת צריכים לברר?

ע"י: גמ' ורש"י ד, א-ד, ב (בעו מיניה – בדרבנן)

תוס' שם ד"ה לאו

רא"ש אות ב

רי"ף ובעל המאור א, ב

ר"ן שם ד"ה גרסין בגמ'

משנה חולין ב, א

הכל שוחטין ושחיתתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיתתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיתתן כשרה:

גמ' ורש"י שם ג, ב (רבינא אמר – דלישייליה)

רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין מומחין ואע"פ שאין מוחזקין בד"א שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה אבל אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיתתו ואם לאו אסור לאכול משחיתתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא יהוה שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילמא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי דליתיה לקמן דליבדקיה ואיכא דאמר רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מוחזקין שוחטין מוחזקין אע"פ שאין מומחין בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף אבל לא שחט לפנינו ב' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיתתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא יהוה שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילמא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מוחזקין והאמרת בברי לי סגי דליתיה קמן דלישייליה

מסקנת הגמ' שם

כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן להך לישנא דאמר מוחזקין אין שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן

מומחין. ויודעין הלכות שחיטה:

ואע"פ שאין מוחזקין. שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאין מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך:

בד"א. דחשיבי מומחין שיודעין בו אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה:

דאפי' דיעבד. ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת:

מוחזקים. שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו:

ואע"פ שאין מומחין. דלא ידעין בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא:

מומחין הן. הלכך לא בעי למיבדקיה:

רי"ף חולין ג, ב [בדפי הרי"ף] (והיכא דראה – ולא קשיאן אהדדי)

בעל המאור חולין שם

ר"ן שם ד"ה והיכא

רא"ש חולין א, ו

רמב"ן חולין ג, ב

ועכשיו לפי דברינו נתקיימו דברי הגאונים ז"ל שהסכימו כולן דהיכא דשחט חד ואיתיה קמן למבדקיה דצריך למבדקיה אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיתתו ואם לאו אסור לאכול משחיתתו, ולא אמרו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם אלא היכא דליתיה קמן אבל איתיה קמן צריך למדבקה, וקבלה היא ונקבל בסבר פנים יפות שאין סומכין על רוב גרוע ושמיעוטו מצוי אלא במקום דלא אפשר, ואפי' לרבנן דלא חיישי למיעוטא, ובתשע חנויות דהוא רובא דאיתיה קמן נמי מסתברא דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דליכא דידע, אבל ודאי צריך הוא לשאל החנונים אם יש מי שיודע שהיא אסורה או מותרת, דהא גבי יוחסין לא סמכו על הרוב אלא תרי רובי בעינן (כתובות ט"ו א') והיאך אפשר שבאיסורין הולכין אחר הרוב ועשאוהו כודאי לכתחלה וגבי יוחסין לא סמכו עליו כלל, ועוד דאיכא נמי חזקה דאיסורא שבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ורובא דאיכא חזקה בהדיה לא עשאוהו כודאי כדאיתא במסכת נדה (י"ח ב'), אלא משום קולא דבהמה לא אתרעי סמכין עלה ודיין אם תסמוך עליו בשאינו לפנינו, ואשכחן כי האי גונא במס' נדה בפ' בא סימן (מ"ח ב') דאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה ולא הביאה שתי שערות אינה ממאנת חזקה דהביאה שערות, ואמרינן עלה כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לענין חליצה בעיא בדיקה, ומפני טעם זה הוצרכו כל הטרפות לבדוק בסירכות שבריהא מפני שמיעוטן מצוי, והיינו דאמרינן (י"ב א') מצא תרנגולת בשוק וכו' ולא אמרו שמוסרין חולין לכתחלה לכל אדם, דאלמא אין מוסרין אלא בכיוצא בה כלומר בשאי אפשר לבדקו כגון דאזול ליה לעלמא כמסורת רבותינו הגאונים ז"ל.

ריטב"א פסחים ד, א ד"ה דליתיה קמן דנישייליה

דליתיה קמן דנישייליה. יש למדין מכאן שאין סומכין על החזקות כל היכא דאפשר למידע קושטא כגון ראה א' ששחט או בדיקת סכין לאחר שחיטה. וכתב הרי"ט ז"ל ולדברינו שכתבנו שם בס"ד (חולין ג, ב ד"ה להאי) דסמכין אחזקה י"ל שאין כל החזקות שוות. וכן האמת ע"כ:

ריטב"א חולין ג, ב ד"ה להאי

להאי לישנא דאמרת מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן להך לישנא דאמרת שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן. ודעת הגאונים ז"ל דכי מכשרינן שחיטת שאינן מומחין אצלנו היינו על דעת שנבדוק אותו לאחר שחיטה כל היכא דאיתא קמן ואי אזיל ליה נמי מכשרינן שחיטתו בדיעבד אבל היכא דאיתא לקמן לא אכלינן משחיתתו עד דנבדקיה. היינו דלא

אמרו להא לשאין מומחין לא חיישינן כדאמרינן באידך לעלופי לא חיישינן דהתם ודאי לא חיישינן כלל ואפילו היכא דאיתא קמן אבל בהא כיון דמיעוטא איכא שאין מומחין חוששין לו כל היכי דאיתא למבדקה לאחר ששחט מיהת אבל רבינו מורי הרא"ה ז"ל נוטה לדברי קצת האחרונים ז"ל דאף לשאין מומחין לא חיישינן כלל אפילו היכא דאיתא קמן דכיון דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין ודין תורה הוא ללכת אחר הרוב ואפילו לכתחלה שוב אין לנו לחוש לכולם והא דלא נקיטי לשאין מומחין לא חיישינן משום דהאי טעמא בעי אמאי לא חיישינן להכי כיון שכל שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ולהכי נקטינן טעמא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכן נראה עיקר להלכה. וא"ת וכי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין מאי הוה דהא איכא חזקת בהמה שהיא בחזקת איסור כדאית' לקמן בפרקין וא"כ סמוך מיעוט דשאין יודעין הלכות שחיטה לחזקה זו והו"ל כפלאגא ופלאגא וכדאמרינן בפרק האשה שהלך. ויש מתרצים דרוב מצוין דקאמר הכא לאו דוקא רוב אלא כמו כל וכמההיא דאמר' בפרק בתולה נשאת רוב כותים פרוצים בעריות דבעי למימר כל כדאיתא התם וה"נ מיעוטא דמיעוטא הוא דהוי כמאן דליתא בכל דוכתא. ולי נראה שלא חשו למיעוט וחזקה אלא למיעוט שהוא בודאי אסור אבל הכא אפילו המיעוט שאינו יודע הלכות שחיטה אינו אסור בוודאי דדילמא שחיט שפיר וכדפרישי' ביבמות בס"ד.

רמב"ם חמץ ומצה ב, יז

המשכיר בית סתם בארבעה עשר הרי זה בחזקת בדוק ואינו צריך לבדוק ואם הוחזק זה המשכיר שלא בדק ואמרו אשה או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנין שהכל נאמנים על ביעור חמץ והכל כשרין לבדיקה ואפילו נשים ועבדים וקטנים והוא שיהיה קטן שיש בו דעת לבדוק:

הגהות מ"י ב, טז אות א

מגיד משנה ולחם משנה שם

ב"י תלז, ב

ב"ח תלז, ב

רמב"ם שחיטה ד, ו

מי שאינו יודע אצלנו ששחט בינו לבין עצמו שואלין אותו אם נמצא יודע עיקרי הלכות שחיטה שחיטתו כשרה:

שו"ע או"ח תלא, א-ב

- א. בתחלת ליל י"ד בניסן בודקים את החמץ לאור הנר, בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ.
- ב. יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל, עד שיבדוק. ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד, לא ילמוד עד שיבדוק; ואם התחיל ללמוד מבעוד יום, אין צריך להפסיק. (ויש אומרים שצריך להפסיק, וכן נראה לי עיקר).

מהר"ם חלאווה על הסוגיה

מ"ב יד, סקי"ג

טלית חבירו-פי' שלא מדעתו דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה דוקא באקראי אבל בקביעות אסור ואפילו באקראי דוקא באותו מקום אבל להוציאו מביתו לבהכ"נ או איפכא אסור דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל ועיין בפמ"ג שכתב דבכל גווני ראוי ליזהר כשבעליו עמו שישאלנו ואין סומכין על החזקה במקום שיכולין לבררו בקל וכ"ש אם יודע בו שהוא מקפיד (נ"ל שאז אסור בלי רשות. וזה ביאור הכ"ש):

מ"א תלז, סק"ד

בעל העיטור על הסוגיה (עמוד קכא, מופיע בדפים הקודמים)

מגיד משנה חמץ ומצה ב, י

מאירי על הסוגיה

יד מלאכי כללי הדל"ת, קלז

השוכר בית ב"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק במקום שיש רוב או חזקה האם בכל זאת צריכים לברר?

בעיקר הדיון הזה מצאנו שלש שיטות עיקריות:

צריך לברר בכל מקום שהדבר אפשרי

מדברי הגמ' משמע שאם אפשר לשאול ולברר את הדבר, יש לעשות כן ולא להסתמך על הספק ואפילו במקום שחזקתו בדוק. כן כותב הר"ן, וכן הוא מביא את דברי הר"ף מתחילת חולין לגבי רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, שכתב שם שאומרים את הכלל הזה דוקא במקום שלא ניתן לברר, אבל אם ניתן לברר את הדבר, אין סומכים על החזקה אלא יש לבדוק אם הוא יודע הלכות שחיטה. לפי הר"ן העיקרון של סוגייתנו והסוגיה בחולין הוא זהה. וכן כותב הרא"ש בחולין (סימן י').

הרמב"ן בחולין מסביר את דברי הר"ף בדין שחיטה, שאין סומכים על רוב גרוע במקום שישנו מיעוט המצוי נגדו. (לכאורה הפירוש של 'רוב גרוע' הוא רוב שלא ניתן למנותו באופן ברור, אלא רק שנדמה לנו שהוא כך). ועוד, שם ישנה חזקה נגדית שהיא חזקה דמעיקרא, שהבהמה בחייה היתה בחזקת איסור עומדת, ולכן אומרים שכל שניתן לברר יש לברר.

לכאורה יש לומר שהרמב"ן הוא שונה מהפירוש של הר"ן, והעקרונות בבדיקת חמץ ובשחיטה שונים הם, ושבשחיטה יש חזקת איסור דמעיקרא לעומת בבדיקת חמץ היתה חזקת היתר. אולם אפשר לומר שגם הרמב"ן מסכים עם הר"ן שהדינים זהים, שהרי גם בבדיקת חמץ יש חזקת איסור מעיקרא, שהרי בכל השנה יש חמץ בבית זה. וכן אכן כותב ב"י, ולכן יש לשאול את המשכיר, אם הוא נמצא בעיר וניתן לשאולו.

לא בכל החזקות צריכים לברר

הריטב"א בפסחים כותב שאין כל החזקות שוות. ונראה להבין את דבריו. שיש להבדיל בין סוגים שונים של חזקות. יש חזקות המבוססות על המציאות, ואפשר לסמוך עליהם אף כשניתן לברר. דוגמה לזה היא בטלית מצוייצת שאין צורך לשוב ולבודקו לפני הברכה. כלומר, טלית זו ודאי היתה מצוייצת מקודם, ולכן אין צורך לברר. החזקה היא עובדה, ואין צורך לברר אם העובדה עדיין נכונה.

לעומת זאת יש חזקות המבוססות על אומדנא ואין לסמוך עליהן במקום שניתן לברר את האמת. לפי דבריו, גם בדיקת חמץ וגם שחיטה נובעות מאומדנא, ולכן חייבים לברר במקום שאפשר. כלומר, החזקה שרוב הבתים בדוקים הם או רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, אינה עובדה ודאית אלא היא הערכה ואומדנה מהן העובדות, ולכן כשיש אפשרות לברר צריכים לברר את העובדות עד הסוף. (בבירור הלכה כתוב שפירוש זה מובא בריטב"א בשם מקצת מרבנותו אך לא מצאתי את זה בריטב"א לא בפסחים ולא בחולין).

בכל החזקות אין צורך לברר נגד החזקה

לעומת השיטות הנ"ל, בעל המאור בחולין כותב שאפילו במקום שהדבר אפשרי אין צורך לברר במקום שיש חזקה. לכאורה דבריו סותרים את פשטות סוגייתנו. אלא יש לומר שהוא לומד כמו שמפרש הב"ח את הגמ'. כשהגמ' אמרה מאי נפקא מינה - לישייליה, אין הכוונה שאף אם היינו אומרים שחזקתו בדוק היינו חייבים לשאול ולברר את הענין. אלא שאלת הגמ' היא על עצם הספק של הגמ'. איך הגמ' בכלל מסתפקת אם חזקתו בדוק או לא, מאי נפקא מינה בשאלה זו – הרי אין מקום לספק זה, שהרי אפשר

לשאל את המשכיר. אמנם אם נאמר שחזקתו בדוק אכן אין צורך לברר אם באמת הוא בדק את הדירה.

כלומר יש שתי אפשרויות בקריאת הגמ', הב"ח למד כמו הפירוש השני:
אפשרות א - מאי נפקא מינה אם אומרים שחזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק – הרי אפשר לשאול אותו אם הוא בדוק או לא. ולפי זה אף אם חזקתו בדוק יש לשאול אותו.
אפשרות ב - מאי נפקא מינה בכל שאלת הגמ', למה יש כאן בכלל ספק אם הוא בדק או לא, הרי אפשר לשאול אותו. ולפי זה אם אומרים שלמסקנה חזקתו בדוק, ודאי אין לראות מכאן שיש צורך לברר את הענין.

המחבר פסק בשו"ע כרוב השיטות, ואם המשכיר בעיר יש לשואלו, ואין לסמוך על החזקה.

שיטת הרמב"ם

הרמב"ם לא כתב דין זה בהלכות בדיקת חמץ, אולם בהלכות שחיטה כתב שצריכים לבדוק את השוחט אם הוא נמצא כאן ואפשר לעשות כן. ייתכן שגם בבדיקת חמץ הרמב"ם סובר כן.

אמנם יש אומרים (ברכת אברהם) שדעת הרמב"ם בבדיקת חמץ היא דוקא להקל, ולכן לא כתב הלכה זו, כי הוא סובר שחזקתו בדוק בכל מקרה. והטעם לחלק בין בדיקת חמץ ושחיטה הוא שבדיקת חמץ דרבנן ויש להקל בו יותר מאשר בהלכות שחיטה. והסבר דברי הגמ' צריכים לומר שהוא כמו הב"ח, שאין שאלת הגמ' "ולישיליה" מוסבת על המקרה של חזקתו בדוק אלא על עיקר הספק שלנו.

לעומת זאת רב קוק מוכיח מלשון הרמב"ם שגם בבדיקת חמץ אין לסמוך על החזקה במקום שאפשר לברר. הרמב"ם כותב "המשכיר בית סתם בארבעה עשר הרי זה בחזקתו בדוק, ואינו צריך לבדוק". וכתב הרב קוק שמכיון שהרמב"ם כותב לשון "סתם", מוכח שמדובר על המשכיר בעצמו שמשכיר את הבית, ורק אז סומכים על החזקה, שבודאי היה אומר לשוכר אם הוא לא בדק את הבית. אבל אם השכיר את הבית על ידי שליח, יש לשאול את המשכיר אם בדק את החמץ כאשר הוא נמצא בעיר.

אכן הטור והמחבר שינו את לשון הרמב"ם כאן וכתבו "השוכר בית מחבירו", ומשמע שאין המשכיר נוכח בשעת השכירות, ולכן הם מסיימים וכותבים שאם המשכיר בעיר יש לשאול אותו אם בדק את הבית או לא.

חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק - הכרעת הסוגיה

נחלקו הראשונים לגבי הכרעת הסוגיה.

א. הסוגיה לא הוכרעה ויש ללכת לקולא
הריטב"א והראב"ה כותבים שהסוגיה לא הוכרעה, ולכן יש ללכת לקולא ויש לסמוך על החזקה, שהרי ספיקא דרבנן הוא ויש להקל בכך.
וכן נראה מהרא"ש. הרא"ש אף מוסיף וכותב שיכול הוא לבטל ויהיה איסור דרבנן. ומכאן נראה שאם אינו מבטל יש כאן איסור דאורייתא וחייב הוא לבדוק.

ב. הסוגיה לא הוכרעה ויש לנהוג לחומרא

בעל העיטור ואור זרוע (פסחים ב,רמה) כותבים שהבעיה בגמ' לא הוכרעה. מה שכתוב בסוף הגמ' "לעולם אימא לך" וכו' אינה הכרעה של האיבעיא אלא דחיה בעלמא. למעשה שניהם כתבו שיש לנהוג לחומרא ולבדוק מספק. אמנם לא הסבירו למה יש לנהוג לחומרא במקרה זה.

לכאורה שיטת העיטור היא קשה שמדובר כאן על איסור דרבנן, ולמה לנו ללכת לחומרא באיסור דרבנן?

אפשר להסביר את הדין של בעל העיטור ואור זרוע בכמה אופנים:

1. כל תיקו הוא לחומרא, ואפילו תיקו דרבנן - אפשרות אחת למה יש ללכת לחומרא מצאנו בבית יוסף, שהסביר הענין על פי היראים והגהות מיי', שבכל תיקו הנוגע לאיסורים יש לפסוק לחומרא, ואפילו מדובר על איסור דרבנן. הסבר לכלל זה של הב"י מצאנו בשירי כנסת הגדולה ומהרשד"ם שהם מבארים שאין אומרים את הכלל של ספיקא דרבנן לקולא אלא כשהספק בא מעצמו, אבל כשהספק הוא מחוסר ידיעה לא אזלינן לקולא. אכן כל ספק שעלה בתיקו הוא ספק של חסרון ידיעה, ולכן גם בסוגייתנו יש לנהוג לחומרא.

2. כשניתן לתקנו ולברר את הספק הולכים לחומרא - אמנם אפשר להסביר הדין של בעל העיטור ואור זרוע שיש ללכת לחומרא גם לפי אלו שחולקים על היראים והגהות מיי' וסוברים שבתיקו בדין דרבנן יש להקל. דרך זו מוסברת במהר"ם חלאווה שאף שמדובר כאן בדין דרבנן (שהרי הוא ביטל את החמץ), מכל מקום אומרים לו כיון שאתה יכול לבדוק יש לך לבדוק. כלומר, גם למסקנה כיון שבעיית הגמ' לא נפשטה יש לחייבו לבדוק כדי לברר את הספק, ואין לסמוך על החזקה במקום שניתן לברר, ואפילו יש בזה טירחה. יוצא לפי זה שגם אם בדרך כלל אנו אומרים שבתיקו דרבנן יש ללכת לקולא, כאן מכיון שאפשר לבדוק ולברר את הספק, הדין שונה והולכים לחומרא.

3. בדיקת חמץ שונה ממקרים אחרים שמלכתחילה נתקנה על הספק - עוד אפשרות להסבר העיטור ואור זרוע הוא מה שכתב מגיד משנה (ב,י) בשם הרא"ה שאף שספק דרבנן לקולא, אי אפשר לומר כלל זה לגבי בדיקת חמץ שכל כולה לא נתקנה אלא עבור הספק.

4. לא אומרים ספק דרבנן לקולא בספק במציאות רק בספק דדינא - ברכת אברהם כתב שיש לחלק בין הספקות. לא אומרים ספיקא דרבנן לקולא אלא כשהענין הוא ספיקא דדינא. אבל כשהספק הוא ספק במציאות בזה לא אומרים ספק דרבנן לקולא. כאן הספק הוא אם הבית בדוק או לא.

5. לא אומרים ספק דרבנן לקולא כשיש חזקת איסור - ברכת אברהם מוסיף שבמקרה שלנו יש חזקת חיוב או חזקה דאיתחזק חמץ, ולכן לא נאמר בזה ספק דרבנן לקולא.

וכן פירש בשיעורי ר' שמואל שלפי השיטות שבמקום שיש חזקת איסור לא אומרים ספיקא דרבנן לקולא הכל ניחא.

ג. הסוגיה הוכרעה לקולא

כתב בעל המאור: "ובגמ' אסיקנא לעולם אימא לך חזקתו בדוק, וכיון דבדיקת חמץ דרבנן נקטינן לקולא". לכאורה על פי לשונו של בעל המאור הסוגיה אכן הוכרעה, ולקולא הוכרעה. מה שכתוב במסקנה "לעולם אימא לך חזקתו בדוק" וכו' היא מסקנת הגמ' לקולא.

אולם בעל המאור המשיך וכתב שכיון שבדיקת חמץ היא מדרבנן נקטינן לקולא. ומכאן משמע שאין הולכים לקולא בגלל הכרעת הסוגיה אלא כי הוא דין דרבנן. ונראה לומר שלפי בעל המאור דין זה לא יצא מגדר ספק. כלומר, יש ספק אם הסוגיה הוכרעה או לא, ולכן יש ללכת לקולא מכיון שמדובר בדין דרבנן. ועיין יד מלאכי שהביא דעות בזה, וכתב בשם שו"ת הרשב"א ש"לעולם אימא לך" הוא דחיה שלא מתקבלת למסקנה.

אכן אם אין לומר שבעל המאור הוא בעל הדעה הזו שהסוגיה הוכרעה להלכה, ניתן לזקוף שיטה זו לעוד ראשונים. מהר"ם חלאווה כתב שזוהי דעת הרי"ף. לפי דבריו הרי"ף לא הביא דין זה כלל שסמך על מה שכתוב בהמשך הגמ' "המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק" והוא מפרש שהיינו כשהשכיר סתם, וההלכה היא שהמשכיר סתם חזקתו בדוק כי כן למדים ממסקנת הסוגיה שלנו.

וכן כתב אורחות חיים, וכן משמעות דברי המאירי. גם מהר"ן נראה שיש הכרעה לסוגיה לקולא, אולם הוא סיים שיש לפסוק לקולא כי מדובר בדין דרבנן, כדברי בעל המאור.

שיטת הרמב"ם – מהר"ם חלאווה כותב שגם הרמב"ם סובר שיש כאן הכרעה לסוגיה, ויש ללכת לקולא. רב קוק אף הביא חיזוק לזה ממה שהרמב"ם כופל את דבריו וכותב גם שהבית בחזקת בדוק וגם שאינו צריך לבדוק, ומכאן משמע שהדבר ברור ולא כי הולכים בדרבנן לקולא.

משנה תורה לרמב"ם, רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה יז

המשכיר בית סתם בארבעה עשר תרי זה בחזקת בדוק ואינו צריך לבדוק ואם הוחזק זה המשכיר שלא בדק ואמרה אשה או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנין שהכל נאמנים על ביעור חמץ והכל כשרין לבדיקה ואפילו נשים ועבדים וקטנים והוא שיהיה קטן שיש בו דעת לבדוק:

רש"י כותב שהשכירות היתה בבקר של י"ד, שאר המפרשים והפוסקים לא כתבו כן. מהי נקודת המחלוקת ביניהם? האם הדין שצריכים לבדוק בתחילת הלילה הוא מטעם זריזין מקדימין למצוות או משום שעצם תקנת הבדיקה היתה על תחילת הלילה? האם ניתן לדייק את הדברים מרש"י ד"ה בארבעה עשר?

בחזון יחזקאל מעיר שטעם הדין שיש לבדוק בתחילת הלילה תלוי במחלוקת. רש"י כתב כאן בסוגייתנו שהספק של הגמ' הוא במקרה שהשכירות היתה בשחרית, ומכאן משמע שאם השכירות היתה בערב, אין כאן שאלה כלל, שהרי כל הלילה כשר לבדיקה. רש"י כנראה סובר שהדין שיש לבדוק מתחילת הלילה הוא מטעם זריזין מקדימין, וכיון שזמן הבדיקה הוא כל הלילה אין לנו לומר בליל י"ד שחזקתו בדוק, שאין לנו סיבה לומר שכל העם הם זריזין.

אולם שאר הפוסקים לא הזכירו שהשכירות היתה בשחרית, ולפי דבריהם הספק של הגמ' הוא אפילו במקרה שהשכירות היתה בלילה. הם סוברים שתקנת הבדיקה היתה על תחילת הלילה (ולא מטעם זריזין בלבד), ולדידהו שפיר אמרינן שחזקתו בדוק בליל י"ד, שאנו אומרים שודאי לא עבר על תקנת חכמים, ובודאי המשכיר בדק במועד האחרון.